
I. Psihologia și paradigmele ei explicative

Cornel HĂVĂRNEANU

1. Definirea psihologiei

Psihologia este un domeniu de cunoaștere care a cunoscut transformări profunde de-a lungul istoriei gândirii umane. Etimologic cuvântul “psihologie” provine din limba greacă, și este format din particulele “psyche = suflet” și “logos = știință”.

Pornind de la etimologia cuvântului, putem da o definiție foarte simplă psihologiei, ca fiind știința care se ocupă de **studierea sufletului**.

Pentru a ști ce studiază psihologia nu ne rămâne decât să precizăm natura și esența sufletului, aspecte care vor fi discutate ulterior.

În perioada Renașterii, un discipol al lui Luther, Melachton folosește cuvântul “psihologie”. În sec. al XVIII-lea termenul este preluat de filosoful german Ch. Wolff (1679-1754) și folosit în opoziție cu termenul de “metafizică”, pentru a distinge între manifestările sufletului și proprietățile esențiale ale acestuia. După Wolff studiul manifestărilor sufletului (a gândirii, memoriei etc.), de care se ocupa psihologia, era confundat cu studiul naturii sufletului (de exemplu a reflecției asupra imoralității), de care se ocupa metafizica.

Din evoluția istorică a psihologiei se pot extrage două caracteristici esențiale: este *subiectivă și se referă doar la om* nu și la animal.

Psihologia este subiectivă deoarece face apel doar la introspecție, adică la observarea propriului suflet și din această cauză ea nu poate fi fundamentată pe fapte observabile din exterior.

Această manieră de cunoaștere poate duce la erori grave. Constatăm că noi suntem incapabili de a descrie mecanismele intime ale funcționării noastre mentale. Nu putem stabili, de exemplu numărul de mișcări oculare pe care le facem într-o secundă sau viteza cu care realizăm o judecată semantică.

Psihologia este umană deoarece ea nu include și animalele, considerându-se că psihicul este doar apanajul omului.

Există în literatura psihologică mai multe definiții date psihologiei, unele de tip butadă, altele de tip metaforă, dar și definiții comprehensive care caută să surprindă aspectele centrale, definatorii ale psihologiei ca știință. A. Cosmovici (1996, p.13) adoptă o definiție simplă, considerând psihologia “știința care se ocupă cu descrierea și

explicarea fenomenelor și însușirilor psihice verificabile”. Deși definiția cuprinde aspectele esențiale și specifice ale psihologiei rămâne deschisă problema înțelesului fenomenului psihic. Roger Mucchielli (1974), arată că termenul de “fapt” în domeniul științelor umane se diferențiază net de înțelesul cu care termenul este folosit în științele naturii (fizică sau biologie). Faptul în fizică și biologie se produce la scară non-umană, producerea sa nu modifică legile fenomenului, iar reproducerea este identică indiferent de observator. În acest caz observatorul este fotograf al fenomenului și observația sa poate reproduce exact natura. Acest aspect este sesizat și de Cl. Bernard (1958) “observatorul ascultă natura și scrie după dictarea ei”. A. Comte susține posibilitatea cunoașterii prin raționament și observație a legilor efective ale fenomenelor. În concepția sociologului E. Durkheim faptele sociale sunt considerate ca lucruri, deoarece “doar lucrul cu stabilitatea și independența sa în raport cu subiectivitatea garantează posibilitatea observației”. Th. Ribot scoate în evidență rigurozitatea științelor fizice și naturale prin posibilitatea “de a pune între paranteze subiectivitatea observatorului și de a facilita descentrarea”. Toate aceste aspecte oferă posibilitatea interschimbării observatorilor și transmiterea observațiilor indiferent de problemele personale, vârstă, sex, apartenență culturală sau politică. În științele umane, ființa umană cunoscându-se pe sine și descoperind imaginea pe care o au alții despre ea modifică propriile legi, adoptă, de exemplu, poziția observatorului fără să conștientizeze acest aspect.

Întrebându-se ce este un fapt uman, P. Fraisse consideră că “istoria psihologiei este într-un sens istoria răspunsurilor la această întrebare”.

R. Mucchielli evidențiază cinci aspecte esențiale ale faptului uman, care-l deosebesc evident de faptul din științele naturii:

a. Faptul uman este global și este imposibil de a fi decupat în părți distincte.

Faptul uman înglobează celelalte fapte și din această cauză există riscul oricărui decupaj, iluzia izolării unui fapt, dificultatea în a sesiza determinanții multipli și complexitatea interacțiunii între determinanți. Această caracteristică relevă unitatea sistemului psihic, necesitatea studierii acestuia în ansamblul său, faptul că elementele care interacționează duc la apariția unor proprietăți specifice pe care nu le posedă părțile componente ale ansamblului.

b. Există o analogie între observator și observat. Această caracteristică se referă la analogia umană, care este fundamentul oricărei înțelegeri. Observatorul cel mai obiectiv nu înțelege ceea ce observă decât pe fondul acestei analogii prin care celălalt este, ca și el, un subiect uman. Utilizarea oricărei metode de cunoaștere presupune că celălalt există, are o conștiință, un comportament, pasiuni, caracter. Obiectivarea celuilalt, tratându-l ca pe un lucru, a dus la eșecuri. Această atitudine poate crea reacții de revoltă. Fără a renunța la obiectivitate trebuie să-l considerăm pe celălalt ca subiect uman analog.

c. Faptul psihologic este un ansamblu de semnificații. Evenimentele psihologice nu ne trimit la fapte, ci la valori care furnizează sensul explicit al faptelor. Valorile pot fi sesizate doar prin intermediul faptelor. În fizică sau biologie, a înțelege un fapt înseamnă a-l integra într-un sistem de concepte, iar sensul nu este decât înțelegerea faptului prin raportare la o organizare conceptuală a priori. Sensul unui fapt psihologic este dat printr-un sistem de semnificații trăite de subiect și de contextul uman în care el apare. Plecând de la un semn funcțional manifest, trebuie să deducem un conținut al semnului funcțional latent, ascuns. În realitate nu există semn funcțional manifest în care să nu fie date, în același timp, mai multe conținuturi de semne funcționale latente. În fiecare eveniment care se desfășoară în fața noastră sunt date concomitent mai multe direcții funcționale, din care una este manifestă, iar celelalte rămân ascunse.

d. Faptul psihologic este atestarea unei prezențe. G. Politzer afirmă că psihologia nu poate exista decât la persoana întâi. Faptele psihologice sunt acte efectuate de persoane în situație și trebuie considerate ca “drame umane”. Conceptele act, persoană, situație trebuie înțelese împreună și raportate la o trăire individuală datată și localizată. Scopul psihologului este reconstruirea dramei care se desfășoară în fața lui și pentru aceasta trebuie să înlocuiască percepția cu înțelegerea. Încercarea de obiectivitate a psihologului este limitată de prezența sa și de conștientizarea acestei prezențe de către subiect.

e. Reciprocitatea observației. În științele exacte obiectul rămâne obiect și se obiectivează din ce în ce mai mult pe parcursul cunoașterii. În psihologie apare reciprocitatea observației, conștiința existenței celui alt care are implicații în calculul intențiilor, scopurilor, reacțiilor afective diverse. J. Piaget distinge între “subiectul epistemic” (Eul ca agent al cunoașterii, al cercetării) și “subiectul egocentric” (Eul ca individualitate cu o istorie proprie și subiectivitate). Științele fizice și naturale favorizează descentrarea, reducerea la minimum a informațiilor provenite de la subiectul egocentric și subordonarea legilor subiectului epistemic. În științele umane, observatorul are o conștiință, este un subiect, dar el este și obiect pentru că face parte din câmpul pe care-l observă, câmp care se modifică prin prezența sa. Din această cauză obiectivitatea și posibilitatea descentrării sunt limitate și greu de realizat în cunoașterea faptelor psihice.

2. Paradigme explicative

a) Structuralismul

Edward B. Titchener (1867-1827) a argumentat inexact faptul că Wundt a încercat să descopere o structură exactă a “minții” prin reducerea experienței la elementele

componente. El a dezvoltat o nouă abordare a studiului în psihologie, cunoscută sub numele de structuralism, care indirect a fost atribuit lui Wundt.

Structuralismul se bazează pe metoda *introspecției*.

Prin introspecție subiecții antrenați încercau să cunoască conținutul propriilor lor experiențe conștiente, făcând analiza elementelor componente. Subiecții erau antrenați să facă o descriere “obiectivă” a propriei experiențe, adică să relateze percepțiile imediate ale unui eveniment, fără a adăuga elemente subiective derivate din expectanțe și cunoștințe.

Deși curentul a avut o influență puternică în psihologie, se pot constata și limite. Cea mai severă critică se referă la metoda folosită, introspecția. Atunci când subiectul realizează introspecția propriilor acte conștiente sau se oprește în timpul unei reverii pentru a analiza gândurile și senzațiile trăite, el determină *schimbări* ale acestei experiențe. Psihologii au descoperit că fiecare act de introspecție alterează multe dintre experiențele conștiente care se doresc a fi izolate și examinate. Altă limită este faptul că cercetători care au folosit independent metoda introspecției au obținut rezultate diferite, neputându-se stabili care relație este cea corectă.

În anii 30 psihologii au început să renunțe la structuralism ca abordare a minții omenești. Psihologii care lucrau cu animale au obținut rezultate interesante fără a utiliza introspecția. Psihanaliștii europeni au început să examineze influența *proceselor mentale inconștiente* în cazurile de neadaptare, iar psihologii americani au devenit mai interesați de căutarea unor soluții practice pentru rezolvarea problemelor zilnice. Sub influența lui Wundt au apărut și alte direcții de cercetare ale fenomenelor psihice. Astfel empiriștii englezi au argumentat că gândurile și activitatea sunt un rezultat direct al experienței personale. Psihiatrii francezi au făcut un real progres folosind hipnoza în studiul ideilor. Fiziologii ruși sub conducerea lui Pavlov au deschis o nouă direcție în studiul învățării.

b) Funcționalismul

Fondatorul acestui curent este William James (1842-1910), considerat ca fiind cel mai mare psiholog american. Funcționalismul a apărut ca o replică la abordarea structuralistă, considerată artificială, limitată și fără sens.

James a respins ideea că procesele conștiente ar avea o structură permanentă, fixă. Pentru el experiența conștientă era ca un râu care curge și se schimbă tot timpul și folosește termenul de “*curent de conștiință*” (*stream of consciousness*) pentru a sintetiza această proprietate.

James a fost influențat de Charles Darwin (1809-1882) care considera că printr-un proces de *selecție naturală* vor fi favorizate și transmise de la o generație la alta acele

caracteristici ale animalelor care vor servi la o mai bună funcționare. Anumite caracteristici fizice (forma și mărimea ochilor, urechilor, mâinilor, labelor, ghearelor) au fost favorizate prin selecție naturală deoarece ele au avut o funcție utilă. James susținea că și conștiința umană trebuie să fi avut o funcție, altfel nu ar fi fost necesară dezvoltarea ei. El susține că gândirea conștientă permite oamenilor să facă alegeri raționale, care le dă acestora posibilitatea să supraviețuiască de la o generație la alta. Conștiința este pentru el un “organ adăugat de dragul cârmuirii unui sistem nervos prea complex pentru a se auto-regla” (W. James, 1890, p.144). Funcționaliștii au fost preocupați de motivul apariției unui comportament sau idei și mai puțin de tipul de comportament sau idee manifestată. Aceasta reprezintă distincția majoră dintre structuralism și funcționalism. Ideile lui W. James au fost dezvoltate de G. Stanley Hall (1844-1924) care a fost interesat de dezvoltarea umană pe parcursul copilăriei, adolescenței și a perioadei adulte. Investigațiile sistematice ale schimbărilor din timpul vieții au marcat începuturile psihologiei dezvoltării. John Dewey (1859-1952), pedagog și psiholog funcționalist, a fost interesat de abilitatea de rezolvare conștientă a problemelor ca un factor de supraviețuire a speciei umane. El a fost preocupat și de modalitățile de îmbunătățire a procesului de învățare, contribuind în acest fel la apariția unei noi discipline, psihologia educațională. Deoarece animalele sunt capabile de învățare și comportamentul lor poate servi unui scop sau funcții, a apărut psihologia animală. Ulterior aceste domenii psihologice derivate din funcționalism au evoluat, devenind ramuri ale psihologiei de sine stătătoare.

c) Psihanaliza

Bazele psihanalizei au fost puse de medicul vienez Sigmund Freud (1856-1939). La început multe dintre principiile și conceptele postulate au șocat o mare parte din populație. Teoria psihanalitică nu a apărut ca o reacție împotriva structuralistului, ci ca urmare a cercetărilor din neurologie și medicină. Scopul său era de a înțelege și trata comportamentele anormale.

Conceptul central al psihanalizei a fost **incoștientul**.

În opinia lui Freud controlul primar al comportamentului nu se face prin rațiune și procese conștiente, ci prin impulsurile și tendințele ascunse în inconștient. Pentru Freud viața noastră nu este dominată de conștiință ci de forțele care operează în inconștient, cum ar fi de exemplu impulsurile sexuale inconștiente.

Prin teoria psihanalitică Freud a încercat să explice cele mai multe dintre comportamentele umane. El a elaborat un model în care mintea umană este văzută ca un “iceberg”, având cea mai mare parte ascunsă sub suprafața apei. Există o parte a minții

de care suntem conștienți, numită **conștient**, dar există și anumite informații care sunt temporar uitate, care pot fi aduse ușor în conștiință atunci când este necesar: **preconștientul**. Sub acestea se află stratul profund al **inconștientului**. În această zonă sunt ascunse conflictele și traumele acumulate în prima parte a vieții. Inconștientul este cel care influențează comportamentul și emoțiile, cauzând deseori tulburări severe.

Influențat de activitatea științifică desfășurată în laborator, Freud a fost preocupat de înțelegerea și explicarea fenomenelor. Perioada în care el a elaborat teoria psihanalitică a fost marcată de explicațiile deterministe, astfel încât demersul său constă în extinderea determinismului la viața psihică sub forma cauzalității absolute. Bazându-se pe analiza a nenumărate cazuri patologice și normale Freud afirmă, pentru prima oară în mod categoric, că în viața psihică nu există nimic arbitrar, nimic întâmplător și nedeterminat, astfel încât cele mai ne semnificative gesturi, cuvinte, emoții au fie o cauză conștientă, fie de cele mai multe ori o cauză inconștientă.

Freud consideră personalitatea ca fiind alcătuită din trei părți: **Sinele, Eul și Supraeul**. *Sinele* conține toate imboldurile lăuntrice, pulsionile și instinctele. Sinele este în întregime egoist, funcționând pe baza principiului plăcerii, de satisfacere imediată a oricărei dorințe. Sinele poate reacționa extrem, de exemplu, frustrarea poate degenera în agresivitate.

Pe măsură ce individul se desprinde de prima perioadă a copilăriei un astfel de comportament nu mai poate fi acceptat din punct de vedere social, apărând primele elemente realiste ale sinelui. Acestea funcționează pe baza principiului realității, de satisfacere a solicitărilor sinelui într-o manieră care să se potrivească și cu realitatea. Această parte a personalității poartă denumirea de *Eu*.

Pe parcursul maturizării se dezvoltă și o a treia parte a personalității, *Supraeul*. Aceasta indică subiectului ce “ar trebui” sau “nu ar trebui” să facă, conținând toate ideile, datoriile și responsabilitățile sociale ale individului. În anumite privințe această parte a personalității este la fel de nerealistă ca și sinele, deoarece unele exigențe sociale sunt foarte greu de realizat. Eul este cel care menține echilibrul între realitate și solicitările supraeului.

Au existat mai multe critici ale teoriei psihanalitice. Astfel, teoria poate fi utilizată pentru a explica aproape orice după consumarea evenimentului, dar este dificil de folosit pentru a prezice ceea ce se va întâmpla. O altă critică se referă la ideea de “adevăr psihologic” în concepția lui Freud, și anume dacă unei persoane i se pare adevărat ceva, atunci nu mai contează dacă acel fapt este veridic. Efectul psihologic asupra individului este același. O altă serie de critici au făcut referire la eșantionul omogen de subiecți

utilizat de autor și la faptul că Freud utiliza tehnicile psihanalitice numai la subiecții care erau deja familiarizați cu teoria sa. Din punct de vedere al validității conceptuale se pune problema testării științifice a ipotezelor derivate din teoria psihanalitică. Problema verificării obiective și sistematice a conceptelor centrale a fost neglijată mult timp. Freud însuși nu a fost preocupat de validarea empirică. Psihanaliștii moderni folosesc interviul clinic, verbalizările pacienților cu suferințe intense și terapia de lungă durată pentru verificarea ipotezelor psihanalitice. Nu se consideră necesară validarea experimentală independentă. Analiștii consideră că experiențele relatate de pacienți sunt relevante și confirmă teoria.

L. Silverman (1976, p. 622) face o prezentare a reținerilor în acceptarea datelor clinice ca bază pentru suportul empiric al teoriei psihanalitice:

- raportările psihanalitice, de obicei, nu furnizează materialul clinic în maniera expusă de pacient ci interpretările făcute de analist;
- materialul nu este supus unei structuri replicabile, necesare pentru evaluarea procedurii;
- în colectarea și evaluarea datelor, se minimizează efectul tendinței, al predispoziției .

d) Behaviorismul

Behaviorismul a fost dezvoltat de psihologul american John B. Watson (1878-1958), care și-a propus crearea unui sistem psihologic cât mai obiectiv. El a fost format ca psiholog funcționalist fiind interesat de scopul și funcțiile comportamentului uman. Watson constată că în psihologie nu există nici o modalitate de a observa obiectiv manifestările psihice conștiente.

Astfel, Watson subliniază necesitatea dezvoltării unei psihologii științifice experimentale obiective, care să elimine metodele subiective (introspecția) și să se bazeze doar pe ceea ce poate fi observat și înregistrat obiectiv.

Înainte de el, psihologul rus Ivan Secenov (1863-1965) a afirmat că toate comportamentele umane pot fi reduse la studiul mișcărilor musculare. Pornind de la această idee, Watson respinge studiul activității mentale care nu este direct observabilă. Se pot observa doar stimulii exteriori și comportamentele externe sau reacțiile musculare care apar în prezența acestor stimuli.

Astfel, behaviorismul este cunoscut ca psihologia “stimul-răspuns” (S-R) sau psihologia “cutiei negre”, deoarece conținutul acesteia (conștiință, imagine, gândire etc.) nu poate fi cunoscut prin metode obiective. Watson respinge ideile psihanalizatorilor, pentru că acestea vizau aspecte inobservabile (visele și acțiunile inconștiente). Valoarea

behaviorismului constă în demonstrarea faptului că o parte din comportamentul uman este determinat de stimulii exteriori și de experiența anterioară a subiecților. Asociațiile dintre comportamente și consecințele plăcute sau neplăcute ale acestora au efecte asupra comportamentelor viitoare. Singura cale de formare a comportamentului o reprezintă învățarea. Individul este produsul unui proces de condiționare lentă și odată format este greu de schimbat. Subiectul ar trebui să fie decon condiționat și apoi să se reia procesul de condiționare.

Perspectiva behavioristă a contribuit la îmbunătățirea educației, creșterea productivității muncii și utilizarea unor noi tehnici psihoterapeutice pentru tratarea agresivității, fobiilor, timidității etc. S-a pus accentul pe nevoia de definire precisă a termenilor, un control riguros al variabilelor experimentale pentru a face psihologia cât mai științifică.

Cele mai importante critici aduse behaviorismului se referă la ignorarea unor aspecte inobservabile dar importante ale comportamentului uman (emoții, conștiință, motivație, procese inconștiente) și discreditarea proceselor psihice care nu pot fi studiate experimental (sentiment, voință, motivație).

e) Gestaltismul

În timp ce behaviorismul devenea dominant în psihologia americană, o altă reacție față de structuralism s-a dezvoltat în Germania, curent cunoscut ca psihologie gestaltistă. Gestaltismul își are începuturile în proiecția imaginilor filmate. Structuraliștii, care explicau experiența conștientă prin descompunerea ei în cele mai simple elemente, au întâmpinat dificultăți în încercarea de a explica cum o serie de imagini prezentate succesiv sunt văzute în mișcare (imaginea cinematografică). Argumentul lor este că dacă senzațiile sunt elementare atunci fiecare imagine ar fi o senzație separată. În realitate lucrurile nu se prezintă în acest mod, deoarece persoana care vizionează un film vede o imagine în mișcare. Această falsă percepție a mișcării este cunoscută sub denumirea de fenomen phi. Fenomenul a fost demonstrat experimental prin observarea a două luminițe plasate într-o cameră întunecată și care se aprind alternativ. La o anumită viteză de alternanță se percepe o mișcare luminoasă între cele două puncte. În același fel două obiecte prezentate succesiv sunt percepute în mișcare. Reprezentanții școlii gestaltiste, Max Wertheimer (1880-1967), Wolfgang Kohler (1887-1967) și Kurt Koffka (1886-1941) considerau că fenomenul phi este real și nu poate fi explicat prin reducerea la senzațiile cele mai simple. Această idee este revoluționară deoarece respinge tendința structuralismului de a descompune experiența în elementele componente.

Gestaltiștii consideră că întreaga noastră experiență nu este doar o sumă de părți, ci un întreg, o configurație, “gestalt”.

De exemplu, culoarea albă este formată printr-un amestec în proporții egale a culorilor: roșu, verde și albastru. Acest lucru nu este observat la prima vedere. Dacă luăm un disc, împărțit în trei sectoare egale de roșu, verde și albastru, pe care îl rotim cu o anumită viteză vom vedea culoarea albă. Constatăm că percepția culorii albe nu este rezultatul simplei însumări a celor trei culori, ci o nouă configurație formată pe baza acestora, care dă culorii rezultate proprietăți diferite față de proprietățile elementelor componente. Senzația de roșu, de albastru și de verde este total diferită de senzația de alb.

Pentru gestaliști legile psihologiei sunt legi ale ansamblului, ale sistemului și nu ale elementelor componente (legea asemănării, a celei mai mici distanțe etc.). Ideile gestaltiste au fost preluate de psihologia contemporană, considerându-se că fenomenele psihice trebuie să fie analizate și înțelese ca entități, nefiind necesară împărțirea în elemente componente.

f) Psihologia umanistă

Psihologii Abraham Maslow (1908-1970) și Carl Rogers (1902-1987) au creat și dezvoltat psihologia umanistă. Psihologii umaniști înțeleg comportamentul în mod diferit față de psihanalisti și behavioriști.

Umaniștii nu aderă la ideea conform căreia comportamentul ar fi direcționat de impulsuri și motive inconștiente sau stimuli și feedback-uri din mediu. Ei afirmă că oamenii sunt liberi, au voință, sunt conștienți și creativi și se nasc cu o motivație internă de autorealizare a potențialului de care dispun.

Maslow introduce conceptul de “autorealizare” (self-actualization), termen care definește procesul prin care un individ urmărește constant să-și realizeze pe deplin potențialul. Umaniștii consideră “autorealizarea” ca un proces continuu, care este menținut pe tot parcursul vieții și nu ca scop pe care persoana ar putea să-l atingă. Influența curentului gestaltist este evidentă, umaniștii consideră că ființa umană nu poate fi înțeleasă fragmentar. Pentru a înțelege persoana în totalitatea sa trebuie să examinăm comportamentul prin percepția de sine a fiecărui individ. Pornind de la aceste idei Maslow a dezvoltat un nou concept de personalitate, iar Carl Rogers a elaborat terapii pentru a ajuta oamenii să-și dezvolte potențialul individual. La fel ca și psihanalistii, psihologii umaniști au fost criticați pentru că s-au bazat mai mult pe speculații decât pe date obținute experimental.

g. Psihologia cognitivă

Perspectiva cognitivă combină aspecte ale psihologiei gestaltiste și ale behaviorismului. La fel ca și psihologii gestaltiști, psihologii cognitivști afirmă rolul activ al conștiinței în organizarea percepțiilor, în procesarea informațiilor și interpretarea experienței. Ca și behavioriștii, psihologii cognitivști susțin nevoia de obiectivitate, a unor studii de laborator bine controlate.

Cognitivștii deduc procesele mentale din comportamentele observabile fără a se baza doar pe introspecție. Spre deosebire de behavioriști, care consideră că procesele mentale nu pot afecta comportamentul, cognitivștii cred că aceste procese influențează comportamentul uman.

Perspectiva cognitivă a fost influențată de evoluția computerelor, care a stimulat cercetarea modului de procesare a informațiilor de către creierul uman. În esență psihologia cognitivă caută să satisfacă un dublu standard: de a oferi modele formalizate și implementabile pe computer și de a oferi modele valide și relevante pentru comportamentul uman (Miclea, 1994, p. 23).

h. Tendințe moderne în psihologie

Psihologia continuă să fie influențată de noile idei și concepte filosofice. Tehnicile avansate din fiziologie și biochimie au permis psihologilor să exploreze mai detaliat creierul și sistemele senzoriale.

Astfel, se consideră că deslușirea misterelor creierului va permite o mai bună explicație a comportamentelor. Cercetările din genetică au sensibilizat psihologii în legătură cu importanța zestrei ereditare asupra comportamentului.

Unele dintre sistemele originale de psihologie s-au maturizat și schimbat. Behaviorismul și psihologia cognitivă s-au extins și au dat naștere terapiilor clinice, teoriilor sociale și unor noi teorii ale învățării și ale motivației. Psihanaliștii și-au diversificat metodele pornind de la tratamentele terapeutice originale ale lui S. Freud.

3. Domeniile psihologiei

Din epoca lui Wundt și James psihologia a evoluat ca știință, multiplicându-se domeniile de investigație. În epoca contemporană, există o mare varietate de arii în care psihologii lucrează atât în laborator cât și în situații cotidiene. Azi, Wundt ar fi contrariat de faptul că se fac investigații psihologice în afara laboratorului, iar James ar fi încântat că psihologia și-a găsit multiple aplicații în viața cotidiană. În același timp Wundt ar fi încântat de cercetările academice, realizate în laboratoare, iar James de aplicațiile

psihologiei realizate în afara laboratorului. Se consideră că există două domenii principale ale psihologiei: domeniul academic și cel aplicativ.

Psihologii din domeniul academic realizează cercetări experimentale în laboratoarele colegiilor și universităților. Psihologia experimentală se bazează pe metode științifice, examinând procesele fundamentale care guvernează comportamentele. Ariile de investigație sunt senzațiile, percepțiile, învățarea, memoria, motivația și emoția.

Psihofiziologia studiază factorii biologici și efectele acestora asupra comportamentelor. Un psihofiziolog poate studia funcțiile unei structuri particulare a creierului, și sistemul nervos, zestia ereditară, efectele drogurilor asupra comportamentelor.

Psihologia comparată studiază diferențele comportamentale și asemănările dintre specii.

Psihologia personalității este preocupată de diferențele comportamentale și caracteristicile personale ale indivizilor.

Psihologia socială folosește tehnici specifice pentru a examina efectele interrelațiilor dintre indivizi. Psihologii sociali sunt interesați de subiecte ca: altruism, cooperare, agresiune, afecțiune, presiunea grupului.

Psihologia dezvoltării studiază felul în care se dezvoltă și se schimbă comportamentul pe parcursul vieții, factorii responsabili de modificările fizice, cognitive și sociale. Ariile de interes sunt: dezvoltarea limbajului, atașamentul, emoția, gândirea, percepția.

Psihologia cognitivă studiază procesele mentale interne care includ: gândirea, memoria, formarea conceptelor, procesarea de informații. În concepția psihologilor cognitiviști comportamentul este alcătuit din evenimente mentale, reprezentări, dorințe, credințe și gânduri.

În timp ce psihologii din domeniul academic realizează cercetări fundamentale în psihologie, alți psihologi sunt preocupați de cercetări aplicative în scopul îmbunătățirii calității vieții. Cele două tipuri de cercetări nu se exclud, mulți psihologi realizând cercetări de ambele tipuri.

Psihologia clinică se concentrează pe înțelegerea, diagnosticarea și tratarea comportamentelor deviate sau anormale. Consilierea psihologică presupune sprijinul pe care-l dă psihologul pentru rezolvarea problemelor personale care nu derivă din tulburări mentale serioase. Trebuie făcută distincția dintre psihologul clinician și medicul psihiatru. Medicul abordează medical tulburarea psihică, prescriind droguri sau alte tratamente. Psihologul clinician urmărește cunoașterea problemei pacientului cu scopul de a-l ajuta în rezolvarea conflictului și restabilirea echilibrului psihic.

Psihologia școlară evaluează elevii pentru a realiza o cât mai bună plasare a lor în clasă, realizează programe pentru îmbunătățirea performanței academice și a comportamentului școlar, adesea cooperând cu părinții și profesorii.

Psihologia educațională studiază sistemele educaționale, tehnicile de predare și alți factori care influențează procesul de învățare. Scopul său este de îmbunătățire a educației și de a face învățarea mai ușoară și eficientă.

Psihologii care lucrează în domeniul psihologiei industriale și organizaționale sunt preocupați de identificarea factorilor psihologici care contribuie la creșterea eficienței muncii, dezvoltarea abilităților de luare a deciziilor, perfecționarea tehnicilor manageriale de administrare.

Alte arii ale psihologiei aplicate sunt psihologia sportului, psihologia inginerescă, psihologia mediului, psihologia sănătății, psihologie juridică.

A. Cosmovici (1996) prezintă o clasificare a principalelor ramuri ale psihologiei contemporane.

Set By T-D1 (yth_1100ro@yahoo.com)